

A tall d'epíleg

Oriol Casassas

Membre emèrit de la Secció de Ciències Biològiques de l'IEC

L'any 1957, el dia 30 de desembre, l'Institut d'Estudis Catalans celebrà la seva festa anual i, alhora, commemorà els seus cinquanta anys d'existència. En el discurs de gràcies, les primeres paraules del president de torn —Carles Riba— foren per remarcar-ho. «Enguany el nostre aplec és commemoratiu», digué, i tot seguit féu referència també a la nostra commemoració d'avui, la centenària:

Una part dels aquí reunits hem estat testimonis de la fundació de l'Institut d'Estudis Catalans i dels seus primers acompliments segons el programa de tasques encomanades. Només les nostres ombres futures seran presents a la commemoració secular, pensable a càrrec d'alguns dels que avui aquí, juvenils i exemplarment apassionats, estimen llur responsabilitat de continuadors sense haver assistit als començaments. [...] Hem rebut i hem de transmetre.

Sí, és clar, per l'edat dels assistents a l'aplec era possible de distingir-hi dos grups; però la circumstància —l'enujosa circumstància— els situava tots en un mateix camí.

Un camí —un llarg camí— que conduiria l'Institut al dia d'avui; un avui que —sense ànim d'establir, ni de lluny, cap comparança amb el de fa cinquanta anys— no viu encara, ni de bon tros, tal com voldríem que visqués.

I malament, si un esperit acomodati ens fa oblidar allò que no és, però —per justícia— hauria de ser. Carles Riba ho deia ara fa cinquanta anys: «... una renaixença no va gaire lluny, potser ni arriba pròpiament a vida nova, si l'home o el poble que la fa no orienta la seva represa segons una imatge ideal d'ell mateix».

I sembla mentida —deixeu-m'ho dir, sembla mentida— que d'aquesta evidència encara se n'hagi d'anar fent memòria. Com hagué de fer el president Enric Casassas el dia de l'acte del lliurament a l'Institut d'aquests locals un cop restaurats, un dia que, alhora, era també de commemoració del setanta-cinquè aniversari de la institució, el 13 d'octubre de 1982. Va dir:

La llarga història obscura que de fet avui acaba podria haver fet justificable una fe abstracta en el nom i en el principi [el nom és IEC i el principi és «la superior investigació científica de tots els elements de la cultura catalana», des de la catalanitat, és clar]. La mena de normalitat que avui ens és feta possible ens obliga a aquella fe amb una activitat renovada. Per fidelitat i per respecte a aquell nom i a aquell principi, la nostra aspiració no és cap altra que arribar a ser uns dignes portadors del nom i uns dignes mantenidors del principi.

I com que no hi ha dignitat si no hi ha, indispensablement, una perseverant actitud responsable, Josep Alsina i Bofill —que ho sabia molt bé—, en la conferència inaugural del curs 1983-1984, el dia 17 de novembre de 1983, digué per això:

Amb la reestructuració que hem dut a terme, l'Institut demostra que sent la greu responsabilitat que pesa al seu damunt i que amb una afinada exigència es disposa a fer-se'n digne. En els moments decisius de la vida d'un poble l'exigència ha de començar per hom mateix.

Confiem, des d'una impacient esperança, que no calguin molts aniversaris per poder deixar de dir aquestes coses, aquestes frases de tres presidents, que no calguin molts aniversaris per poder deixar d'enyorar, obsessivament, l'ideal.